

des Universités de France et d'Angleterre au Moyen Age. Un index rend la consultation de ce livre facile. Le prof. Gabriel a pourvu le livre d'une Préface.

J. B. VALVEKENS, O. Praem.

Joseph ANDRÉ, *Toujours faire plaisir. La spiritualité Thérésienne*, Ed. : Paris, Tequi, 1978. 288 pp. — Dépôt pour la Belgique : Éditions C.D.P., Abdijstraat 1, 3281 Averbode.

Il s'agit de la réimpression d'un ouvrage qui a paru, il y a vingt ans, sous le titre : *La Sainte qui voulut toujours faire plaisir. La Spiritualité de Sainte Thérèse de Lisieux d'après sa vie et ses Cahiers autographes* (Cfr *Anal. Praem.*, 36 (1960), 165-167). L'auteur était, à cette époque, prieur de l'abbaye de Saint-Michel-de-Frigolet et professeur de théorie dogmatique. Depuis plusieurs années il avait orienté ses recherches vers la théologie ascétique et mystique, particulièrement vers celle du Carmel. De ce fait il avait été poussé à approfondir la spiritualité de sainte Thérèse de Lisieux. Il eut la bonne idée de soumettre ses conclusions à la critique du Carmel de Lisieux, où vivait toujours un témoin privilégié, à savoir Céline, sœur aînée de la Sainte et également sa novice. La Mère Prieure écrivit au Père André, le 20 juin 1957 : « J'ai lu votre ouvrage et cette lecture m'a été une grâce de l'Esprit-Saint. — Il y a des pages dont l'originalité et la profondeur n'ont été dépassées par aucun des commentaires que je connaisse. » Estimant qu'on n'avait pas « le droit d'ensevelir une telle richesse », elle engagea l'auteur à publier son ouvrage, tout en lui suggérant certaines modifications. Le 9 septembre suivant, elle lui assura : « Votre ouvrage est un des plus vrais qui aient été écrits sur la Sainte. »

L'ouvrage ainsi apprécié se compose de trois parties : la première, *L'ascension du Mont Carmel*, résume, en les expliquant, les faits marquants de la vie de la Sainte ; la deuxième, *Le message*, dégage la synthèse doctrinale de cette vie ; la troisième, *Nos problèmes*, laisse entrevoir comment la spiritualité de sainte Thérèse peut nous aider à résoudre certains de nos problèmes cruciaux, qui furent aussi bien les siens que les nôtres.

N. J. WEYNS, O. Praem.

G. CIPOLLONE, *Studi intorno a Cerfroid, prima casa dell'ordine trinitario. (1198-1429)*. (Ordinis Trinitatis institutum historicum. Series prior. I.). 244 pp. Roma, Piazza S. Maria alle Fornaci, 1978.

Liber iste constituit primum volumen librorum scientifice exaratorum, edendorum cura Instituti historici ordinis SS. Trinitatis. Seu, iuxta declarationem qua praefatio exorditur : « Il desiderio

dell'Ordine di iniziare studi seri e sistematici alla propria storia, è l'occasione che ha motivato questo lavoro. Già sono state fatte nel tempo moderno alcune ricerche, specialmente da P. Antonio Zamalloa (1867-1943) ... Queste ricerche sono ora riprese più sistematicamente da alcuni religiosi che formano l'Istituto storico dell'Ordine. In questa impresa, ..., è limitato cronologicamente al periodo: origini-metà del XV secolo, e geograficamente, alla storia dell'Ordine, escludendo Gran Bretagna e Irlanda ... Convinti che una futura sintesi della storia dell'Ordine ha bisogno di studi particolari, innanzitutto intorno alla storia delle singole case più importanti, abbiamo scelto, la storia di Cerfroid, casa di fondazione dell'Ordine, altrimenti chiamata casa capitale» (p. 5).

Paratus est liber iste qua dissertatio doctrinalis in facultate Historiae ecclesiasticae apud universitatem Gregorianam, Romae.

Ordo Trinitatis et redemptionis captivorum originem duxit in loco Cerfroid (latinizzato: Cervus frigidus) sito in regione Galliae hodiernae septentrionalis, Aisne dictae, non longe a civitate Soissons, (tunc dioeceseos Meaux), non ita longe proinde a Prémontré. In hac regione Ioannes a Matha (nunc sanctus), vitae eremeticae deditus, cum paucis sociis, in Cerfroid novam communitatem constituit, quae, qua talis, approbationem pontificiam accepit anno 1198, ad finem vergente. Sodales Ordinis, in paupertate ipsi viventes, specialiter intendebant servos in captivitate degentes redimere. Ad quem finem attingendum media etiam materialia, seu finanziaria, praesto habere debebant.

Historiam, documentis fundatam, originis et priorum decenniorum huius Ordinis, exponere, sane non est negotium leve. Eo quod archiva antiqua, originalia, per maximam partem perierunt. Non obstante hoc facto, auctor libri, Cipellone, perfectis inquisitionibus variis et accuratis, opus intentum ad finem foelicem perducere potuit. Praemissa introductione de fontibus et inquisitionibus iam factis, exponit qua ratione Cerfroid erat centrum Ordinis, proponit personas quae in hoc loco centrum vivificans Ordinis constituebant; indicat bona immobilia et mobilia Ordini concessa; ostendit rationem administrationis bonorum illorum, benefactores praecipuos indicat. Haec omnia in prima parte libri, potius synthetica, reperiuntur. Sequitur deinde secunda pars. In qua altera parte, referuntur regesta (252 numero) documentorum inventorum. Quae documenta textum originale ac completum regestorum non praebent, eo quod tenor originalis eorum non amplius extat. Hausta sunt regesta ex variis inventariis vel declarationibus antiquis adhuc extantibus. Ad singula regesta indicantur fontes vel loca in quibus reperiuntur. Additur conclusio generalis; index generalis analyticus concludit opus.

Uti iam monuimus, liber iste constituit librum primum seriei intentionis agentis de historia Ordinis praeclari in Ecclesia. Optandum est, ut, absque nimio intervallo, sodales Commissionis Historicae Ordinis

SS. Trinitatis, iuxta eandem methodum, libros de aliis respectibus vitae Ordinis parare atque edere possint.

J. B. VALVEKENS, O. Praem.

M. P. VAN BUIJTENEN, *Langs de heiligenweg. Perspectief van enige vroeg-middeleeuwse verbindingen met Noord-Nederland*. Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. Verhandelingen Afd. Letterkunde, Nieuwe Reeks, deel 94). Amsterdam, 1977, In-8°, 144 blz., talrijke afb. en tekeningen.

De voor dit boek gekozen titel verwijst naar een van de hulpwetenschappen van de geschiedschrijving die met een Duits woord «Patrozinienforschung» en in het Nederlands ook wel «heiligengeografie» wordt genoemd.

Zij is een boeiende en volwaardige tak van wetenschapsbeoefening, die echter alleen in handen van uiterst bekwame vaklui tot enig bruikbaar resultaat leidt.

M. P. van Buijtenen is zo'n vakman, die als rijksarchivaris van Friesland en Utrecht zijn sporen heeft verdiend, tal van publicaties op zijn naam heeft staan, en daarnaast over de hier onontbeerlijke eruditie op allerlei aanverwante terreinen beschikt. Hij weet bovendien zijn door minutieus onderzoek verkregen bevindingen op een prettig leesbare en vaak geestige wijze te presenteren.

Zijn uitgangspunt is de, in het Oorkondenboek van het Sticht Utrecht gepubliceerde, kerken- en kapellenlijst van Staveren (Friesland) van 1132.

Hij brengt ons langs verrassende wegen, waarbij de H. Odulphus een sleutelfiguur vormt, naar personen en plaatsen, die heel in het bijzonder de geschiedenis van de Premonstratenzer orde raken en daarom in dit tijdschrift verdienen gesignaleerd te worden.

Vanuit de zuidwesthoek van Friesland, waar volgens de genoemde kerken- en kapellenlijst de plaatsen Karnewald (Cappenberg) en Terlerehe (of Farlare) hebben gelegen, komen we terecht bij Godfried van Cappenberg en zijn broer Otto, die Varlar onder zijn goederen rekende. Over deze beide graven worden in dit boek heel wat gebeurtenissen uit hun leven naar voren gehaald en in een nieuw daglicht geplaatst. Ook de H. Norbertus blijft bij dit alles niet onbesproken.

Het is ondoenlijk alle plaatsen in het boek van Van Buijtenen waar Praemonstratensia vermeld staan bladzijde voor bladzijde aan te geven. Wie over de levens van Norbertus van Gennep en van Godefridus en Otto van Cappenberg wil schrijven, of over vele norbertijnse abdijen (Lidlum, Berne, Cappenberg, Varlar, Lette en Clarholz, Laon, Antwerpen, Grimbergen en Maagdenburg) mag deze uiterst merkwaardige studie niet onbenut naast zich neerleggen.